

Küresel Virüs Bize de Bulaştı

Erdem ALPTEKİN

ABD'de mortgage kaynaklı olarak başlayan küresel sarsıntı, bugünlerde tüm dünyayı etkisi altına aldı.

Mortgage sarsıntısı olarak başlayan krizin boyutları, önce kredi krizine daha sonra da banka iflaslarına ve reel kesimde işçi çıkarmalara kadar genişledi.

Dünya ekonomileri son bir yıl içerisinde radikal bir biçimde değişti.

Global krizin merkezinde artçı depremler sürüyor.

Finansal kesimi ve gelişmiş ülkeleri etkileyen küresel sarsıntı bugünlerde gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayırt edilmeksizin tüm ülkelere ve reel kesime de sıçradı.

Gelişmiş ülkelerde önce kredi krizi olarak başlayan sarsıntı, güven krizi haline geldi.

Küresel sarsıntı daha uzun bir süre gündemimizin ilk sırasını teşkil edecek gibi.

ABD, AB, Japonya ve bazı Asya ülkeleri paket üzerine paket açıyorlar ve faiz indirimi silahına sarılıyorlar.

Uluslararası Para Fonu (IMF), ABD ekonomisinin, 2008 yılında yüzde 1,6, 2009 yılında ise yüzde 0,1 büyüyeceğini tahmin ediyor. Raporda, ABD'de geçen yıl yüzde 2,9 olan enflasyonun, bu yıl yüzde 4,2'ye çıkacağı, gelecek yıl ise yüzde 1,8'e gerileyeceği tahmin ediliyor.

ABD'de işsizliğin de artacağı öngörülüyor. Buna göre, bu yıl yüzde 5,6 olması beklenen işsizlik oranının, 2009'da yüzde 6,9'a çıkması bekleniyor.

Euro cephesine ilişkin tahminlerde de büyümenin yavaşlaması öngörülüyor. Buna göre, bu yıl yüzde 1,3 olan büyüme tahmini, gelecek yıl yüzde 0,2'ye düşüyor.

ABD, İngiltere ve Japonya gibi dünyanın süper güçlerinde bile, makroekonomik göstergelerde hiç alışık olunmayan değerler yakalanıyor.

- ❖ ABD'de işsizlik yüzde 6,5 ile son 14 yılın, İngiltere'de ise yüzde 5,7 ile son 8 yılın en yüksek seviyesinde.
- ❖ ABD'de sadece 2008 yılında sadece 17 banka kapandı.
- ❖ İngiltere'de enflasyon oranı yüzde 5,2 ile son 16 yılın zirvesine tırmandı.
- ❖ Japonya Merkez Bankası 7 yıl aradan sonra faizlerini 20 baz puan azaltarak yüzde 0.3'e indirdi.
- ❖ İngiltere Merkez Bankası, piyasa beklentilerinin çok üzerinde bir faiz indirimi yaparak gösterge faiz oranlarını tam 1,5 puan indirerek yüzde 3 seviyesine çekti.

DHL, General Motors, Starbucks ve Volvo gibi birçok dev şirketten iflas, işten çıkartma ve hedef küçültme haberleri gelmeye devam ediyor.

Tüm bu gelişmeler, küresel krizin boyutunun ne kadar büyük olduğunu gösteriyor.

Haliyle, Türkiye de krizden olumsuz etkileniyor.

Türkiye ekonomisi 2001 krizi sonrası gerçekleştirdiği yapısal reformların yanı sıra sürdürülebilir ekonomik istikrarın sağlanmasıyla hızlı bir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmiştir.

Bu istikrarlı ve hızlı büyüme temposu, dünya ekonomisindeki gidişatın bozulmasına paralel olarak bozulma eğilimine girdi.

Bu nedenle ülkemiz ekonomisi, küresel sarsıntıdan nasibini almaya başladı.

2009 Yılı Programı, bu durumu teyit ediyor.

Hükümetin krize karşı ilk eylem planı, 2009 programından çıkıyor.

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 2009 yılı programında, reel sektöre destek verilmesi için Türk Eximbank kaynakları arttırılacak.

KOBİ'lere finansal destek olan Kredi Garanti Sistemi'nin geliştirilmesi için çalışılacak. Bu kapsamda yeni teşvik sistemiyle ilgili düzenlemeler Mart 2009 sonuna kadar yürürlüğe girecek.

Finansal sistemde risk yönetiminin yerleştirilmesi için yeni düzenlemeler yapılırken, bankacılık kesiminin istediği döviz kredisi kullanılmasının önü açılacak.

Programa göre, makro ekonomik istikrarın kalıcı hale getirilmesi için, Ekonomi Koordinasyon Kurulu (EKK) güçlendiriliyor. Özel sektör, kamu ve finans kesimi arasındaki yönetişimi de üstlenecek olan bu kurul, ekonomik sonuç doğuracak tüm önemli düzenlemeleri de değerlendirecek bir birim haline gelecek.

Buna göre, yıl başından itibaren makro ekonomiyi etkileyen tüm düzenlemelerin etki analizleriyle birlikte EKK'ya sunulması gerekecek.

Program ile 2009'da Türkiye'nin yüzde 4 oranında büyümesi öngörülürken, gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) TL bazında 1 trilyon 111 milyar YTL, döviz bazında ise 788,4 milyar dolar olarak hesaplandı.

Kişi başına milli gelirin de 14 bin 761 dolar seviyesine ulaşacağı tahmininde bulunuluyor.

Böylece, 2008 sonunda 13 bin 998 dolar olarak gerçekleşmesi beklenen kişi başına milli gelirden, 763 dolarlık artış olacağı ortaya konuyor.

Programa göre, 2009 yılı sonunda enflasyon yüzde 7,5 olacak. İhracatın 149 milyar dolar, ithalatın 232,5 milyar dolar olması dış ticaret açığının da 83,5 milyar dolar seviyesine yükselmesi bekleniyor.

Dalga dalga tüm ülkeleri etkisi altına alan küresel kriz sonucunda; daralan iş hacimleri, artan döviz kurları ve diğer taraftan yükselen maliyetler reel sektörün kabusu haline geldi.

Buna bir de reel sektörden gelen kötü sinyaller üzerine bankaların da "kredilerin erken ödenmesi" yönünde yaptığı baskılar da eklenince, iş dünyasında sıkıntının dozu giderek artıyor.

Gelecek dönemde üretim ile satışlarda azalma ve buna bağlı kar düşüşleri bekleniyor.

Kredi maliyetleri de artınca; öz kaynakları yetersiz olan firmalar borçlarını ödeyemeyecek belki de ayakta kalamayacak.

Tekstil ve otomotiv gibi ülkemiz ekonomisinin öncü sektörlerinden gelen haberler, hiç iç açıcı değil.

Türkiye İhracatı Ekim 2008'de 32 ay sonra ilk kez geriledi. Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin (TİM) açıkladığı rakamlara göre, ihracatın lokomotifi olan otomotiv ihracatı geçen yıla oranla yüzde 21,8 düşüş yaşadı. Hazır giyimdeki düşüş ise yüzde 17,1 oldu.

TOBB verilerine göre; Türkiye'de, 2008 yılının ilk 10 ayında yeni kurulan şirket sayısında yüzde 7 gerileme, kapanan şirket sayısında ise yüzde 0,56 artış oldu.

Yılın ilk sekiz ayında verilen rekor cari işlemler açığının finansman ihtiyacı, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının hız kesmesi nedeniyle, dış borç kullanımını patlattı. Geçen yıla göre yüzde 34 gerileyen yabancıların doğrudan yatırımlarının cari açığı karşılama oranı yüzde 58'den yüzde 26'ya kadar indi.

Dolar 1,70'lerin, Euro ise 2,1 YTL'nin üzerini gördü.

Merkez Bankası piyasaya dolar satarak ülkemizde son 5,5 yılın zirvesini gören dolara müdahale etmeye başladı.

İMKB, kısa bir süre önce 50.000'lerde iken bugün yarı seviyesine 25.000 puana indi. Bu durum, işlem gören şirketlerin piyasa değerlerini milyar dolarlarca kayba uğrattı.

Dış borcu yüksek reel kesim, kurların kısa zamandaki hızlı artışı sonrası kara kara düşünmeye başladı.

2008 yılı ikinci çeyreği itibariyle özel sektör dış borcu 190,5 milyar dolara ulaştı.

Küresel krizin sonucu olarak yaşanabilecek sıcak para çıkışlarının, cari açık problemimizi daha büyük boyutlara ulaştırma riski bulunuyor.

AR&GE BÜLTEN 2008 KASIM – EKONOMİ

Küresel sarsıntının etkisiyle yatırımların azalması ve bu nedenle işsizliğin artması bekleniyor.

Nitekim son işsizlik ve doğrudan yabancı yatırım rakamları durumu teyit ediyor.

İşsizlik oranı yüzde 9,4'e yükseldi.

En çok uluslararası doğrudan yabancı yatırım sıralamasında ise ülkemiz 17. sıradan 23. sıraya düştü.

Merkez Bankası Beklenti Anketi'ne göre, yıl sonu enflasyon beklentisi ise yüzde 11,78'e çıktı.

TÜİK'in Temmuz ayı itibariyle 2 milyon 353 bin olarak açıkladığı işsiz sayısı, umudunu yitirerek iş aramaktan vazgeçen 1 milyon 717 bin ve ara sıra günü birlik işlerde çalıştığı için "eksik istihdamda" sayılarak kapsama alınmayan 858 bin kişi de dahil edildiğinde, 4 milyon 928 bine ulaşıyor.

Buna göre TÜİK'in yüzde 9,4 olarak açıkladığı işsizlik oranı da yüzde 18,5'e çıkıyor.

Aylık Sanayi Üretim Endeksi, 2008 yılı Eylül ayında 2007 yılı Eylül ayına göre % 5,5 azalış gösterdi.

İmalat sanayiinde kapasite kullanım oranı, Ekim 2008'de geçen yılın aynı ayına göre 6,4 puan azalarak yüzde 76,7 düzeyine indi.

Küresel krizin ülkemiz ekonomisine yansımaları üzerine çok çeşitli görüşler geliyor.

Uluslararası Para Fonu (IMF) eski baş ekonomisti ve Harvard Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Kenneth Rogoff, mevcut küresel finansal kriz ortamında Türkiye'nin, gelişmiş ülkeler dahil, dünyanın birçok ülkesinden daha iyi durumda olduğunu söyledi.

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu, Türk ekonomisinin geçmiş yıllara kıyasla "global finansal krizi savuşturmaya çok daha iyi hazırlandığını" bildirdi.

Türkiye Ekonomi Araştırmaları Vakfı (TEPAV) Küresel Kriz Çalışma Grubu'nca hazırlanan "2007-08 Küresel Finans Krizi ve Türkiye: Etkiler ve Öneriler" raporunda, küresel krizin Türkiye'yi "kredi, portföy, dış ticaret ve tüketici davranışları" olmak üzere dört kanaldan etkileyeceğini belirtilerek, krizin etkilerinin azaltılması için IMF ile bir an önce ciddi ve ayrıntılı bir anlaşma imzalanması gerektiği belirtiliyor.

Pricewaterhouse Coopers, Türkiye'nin birkaç yılda yabancı yatırımları için çekici fırsatlar sağladığını ancak mevcut koşullarda yabancı sermayenin kurduğunu belirtirken, "2001 yılından beri Türkiye'de yaşanan ekonomik canlanmanın büyüklüğü ve süresine karşın, ekonomi, mevcut krizin ilk ortaya çıkmasından bu yana bazı darbeler yedi" yorumu yaptı ve risklerin başında cari açığı gösterdi.

AR&GE BÜLTEN 2008 KASIM – EKONOMİ

S&P (Standart&Poors), Türk ekonomisinin geçmiş dönemde aldığı önlemlerden dolayı görünümünü değiştirmede ve durağanda bıraktı. S&P'nin bu kararı, uluslararası yatırımcıların Türk ekonomisine ilgisinin devam ettiği şeklinde yorumlandı.

Bugün Türkiye çoğu ülkeye göre, küresel krizden daha az hasar aldı.

Bunda, bankacılık sektörünün 2001 krizinden yeterli dersi alarak çıkmasının yanı sıra kamu dengesi borç stoku, bütçe açığının GSMH'a oranı gibi kamu maliyesi açısından birçok göstergenin geçmişe oranla çok daha iyi noktada olmasının önemli bir payı bulunuyor.

Bu durum bizi krize karşı daha dayanıklı kılıyor, ancak, bu gelişmeler nedeniyle krizin bize uğramayacağını düşünmek yanıltıcı olacak.

Kriz bizi etkilemez demek ne kadar yanlışsa, kriz bizi batırır demek de bir o kadar yanlış.

Elbette ki gelecek dönemde ülkemiz fazlasıyla etkilenecek.

Finansman imkanları daralacak, maliyetler artacak, borçlanma kanalları tıkanacak ve vadeler kısıllanacak.

Ancak 2001 krizinde risklerini azaltanlar bu krizi de daha az hasarla atlatacak.

Ülkemiz ekonomisi, bu tür dalgalanmalardan en az etkilenecek şekilde ekonomisini sağlamlaştıracak yapısal dönüşümü gerçekleştirmeli.

Böylesine sert rüzgarların estiği bir ortamda amaç, krizin maliyetini en aza indirmek olmalı.

Çeviklik ve dünyadaki gelişmelerin yakından izlenmesi bu dönemde daha gerekli.

Kaynaklar:

- www.tepav.org.tr
- www.tuik.gov.tr
- www.tim.org.tr
- www.dpt.gov.tr
- www.imf.org
- www.ft.com
- www.referansgazetesi.com
- www.dunya.com
- www.tcmb.gov.tr
- www.hazine.gov.tr